

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

De generibus dicendi, quæ in laude versantur. Capvt XXVII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

Artificioſum verò eſt, atque accuratum, in omnibus medium tenere.

Sed pleniſſus M. Tullius hanc nobis eloquentiæ ſpeciem exprimit. Ornatur igitur oratio genere primum, & quaſi colore quodam, & ſucco ſuo, nam vt grauis, vt ſuauiſ, vt erudita ſit, vt liberalis, vt admirabilis, vt polita, vt ſenſus, vt dolores habeat, quantum opus ſit: non eſt ſingulorum articuloꝝ: in toto ſpectantur hæc corpore. Vt porro conſperſa ſit quaſi verborum, ſententiarumque floribus, id non debet eſſe ſuſum æquabiliter per omnem orationem, ſed ita diſtinctum, vt ſint, quaſi in ornatu diſpoſita quædam inſignia, & lumina. Genus igitur dicendi eſt eligendum, quod maximè teneat eos, qui audiant, & quod non ſolum delectet, ſed etiam, quod ſine ſatiætare delectet. Ad ſummum optimum eſt illud dicendi genus, quod omnibus, & vbiq; placet.

Eloquentia optimaque

De generibus dicendi, qua in laude verſantur.

CAPVT XXVII.

Atque ad hanc orationis ſpeciem melius eſſe formandam, dicendi genera, & virtutes conſiderabimus, rationeſque, quibus ipſe comparentur ſubiiciemus. Varios numerare ſolent elocutionis characteres, quos varij Rhetores afferunt: nos Ariſtolelem, & Ciceronem, qui omnium optime expreſſiſſe videntur, conſequemur.

Figura dicendi tres vel Eloquentia tria genera.

Figura prima dicendi.

Tres igitur figurae elocutionis numerantur, quas modo formas, modo ideas, modo characteres, modo genera technici nominant.

Prima eſt grauiſ, quæ conſtat ex ſententiarum, verborumque magna, & ornata conſtructione, & vt ait Plutarchus λέγειν, & νομιμάτων & γὰρ ὁμοίᾳ μεγάλᾳ ἔχουσα ἐμψάσεις. Hæc eſt, quæ vt ait Tullius in Bruto, ſonitu magno, euruſque fertur, quàm ſuſpiciunt omnes, quàm admirantur, quàm ſe aſſequi poſſe diſſidunt. Huius eſt tractare animos, & omni modo permouere, hæc modo perſingit, modo in ſenſu iræpit, modo inſilit, ad ſummum tonat, fulminat, & permiſcet omnia. Hoc genere dicendi uſus eſt Cicero, & Demotheus.

Secundæ exemplum.

Secunda mediocriſ, quæ aliquantulum demittitur à graui, neque tamen deſcendit ad inſimum. In hoc genere eſt illud exemplum.

(Quibuſcum bellum gerimus, Iudices, videtis, cum ſocijs, qui pro nobis pugnare, & Imperium noſtrum nobiſcum, ſimul virtute, & induſtria conſeruare ſoliti ſunt. Hi cum ſe, & opes ſuas, & copiam neceſſariorum norunt, tum verò nihilominus propter propinquitatem, & omnium rerum ſocietatem, quid in omnibus rebus Pop. Romanus poſſet ſcire, & exſtimare poterant. Hi cum deliberaſſent nobiſcum bellum gerere, quaſo, quæ res erat, qua freti bellum ſuſcipere conarentur? cum multo maximam ſociorum partem in officio manere intelligerent, cum ſibi non multitudinem militum, non idoneos Imperatores, non pecuniam publicam præſto eſſe viderent, non denique vllam rem, quæ res pertinet ad bellum adminiſtrandum. T. lia pierumque apud Liuium, & Caſarem, pulchra quidem, & honeſta, ſed maiſtatem Ciceronis non habent.

Tertia attenuata, quæ ad inſimum, & quotidianum ſermonem demiſſa eſt, vt, Nam vt forte hic in balneas venit, cœpit poſtquam perſuſus eſt, deſcriari: deinde vbi viſum vt in aluicum deſcenderet, ecce ibi iſte de tranſuerſo, heus (inquit) adoleſcens! pueri tui modo me pulſauerunt: ſatis facias oportet, hic qui id ætatis præter conſuetudinem appellatus eſſet erubuit, iſte elarius eadem, & alia dicere cœpit, hic vix iſdem, inquit, ſine me conſiderare. Tu verò iſte cœpit clamare voce iſta, quæ facile cuius rubores eliceſe poſſet: Ita petulans es, atque acer; vt ne ad ſolarium quidem idoneus, vt mihi videtur, ſed penes ſcenam, & in euſmodi locis exercitus ſis. Conturbatus eſt adoleſcens, nec mirum, cui etiam tunc lites ad auriculas verſauerunt, inſperito euſmodi conuitorum.

Tertia

De virtutibus, & formis dicendi.

Ac primum de perſpicuitate.

CAPVT XXVIII.

VT inter prima naſcentis adhuc mundi cunabula ſapientiſſimus artifex rerum, & machinator Deus lucem creauit, rerum omnium pulcherrimam, eandemque iucundiſſimam, cuius aſſatu mundus ipſe torpentis materia, veluti ſegnitiem exuens, ad ſummam

Perſpicuitas prima virtus orationis comparatur et lucem.